

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ณัฐพัชร สโรบล¹

Nattapat Sarobol²

ชื่อหนังสือ: “Beyond Successful and Active Ageing: A Theory of Model Ageing”

ผู้แต่ง: Virpi Timonen

สำนักพิมพ์: Policy Press

ปีที่พิมพ์: ค.ศ. 2016

จำนวนหน้า: 102 หน้า

Beyond Successful and Active Ageing

ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ตั้งคำถามในแง่มนต์ที่เกี่ยวกับการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จและสะท้อนแนวคิดที่เชื่อมโยงกันระหว่าง การมีทัศนคติเชิงบวก การยังประโยชน์ พลัฒิพลังและการมีสุขภาพดีในผู้สูงอายุ โดยผู้เขียนได้แรงบันดาลใจในการเขียนหนังสือเล่มนี้มาจาก หนังสือเรื่อง “Winning Strategies for Successful Ageing” ของ Pfeiffer ที่เขียนขึ้นในปี ค.ศ. 2013 โดยผู้เขียนเลือกประโยคสำคัญบางหน้าจากหนังสือดังกล่าวมาขยายความ ได้แก่

- 1) หน้า 14 เขียนไว้ว่า “ผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ชอบสถานที่

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย

E-mail: familypooh@hotmail.com

² Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand

ที่เขาอยู่ รู้ว่าเขาเป็นใครและเขาไม่ได้ใช้อย่างโดดเดี่ยว” 2) หน้า 16 เขียนไว้ว่า “หลังจากเกษียณอายุแล้ว ผู้สูงอายุสามารถอาศัยอยู่ที่ไหนก็ได้ในโลก โดยไม่มีพันธะสัญญาและการถูกข่มขู่จกเพื่อนร่วมงานหรือสถานที่ที่เป็นบ้านเกิด” 3) หน้า 29 เขียนไว้ว่า “ผู้สูงอายุสามารถทำงานที่ถนัดหรือมีความชำนาญต่อไปเรื่อย ๆ แต่ลดการเฉิดฉายลง ให้ทำงานที่คุณถนัด เช่น การเป็นที่ปรึกษา” 4) หน้า 34 เขียนไว้ว่า “ผู้สูงอายุสามารถเดินทางไปไหนก็ได้ในโลกทราบเท่าที่ปรารถนาหรือต้องการ” 5) หน้า 37 เขียนไว้ว่า “ผู้สูงอายุมีอิสระที่จะใช้เวลาอยู่กับลูกหลานเมื่อเขายังมีชีวิต” และ 6) หน้า 40 เขียนไว้ว่า “เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแบบกับความสัมพันธ์ของคู่สมรส และสิ่งสำคัญคือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม”

ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้สะท้อนความจริงที่ว่า จำนวนนักวิชาการและนักวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น แต่ปรากฏว่า งานวิจัยที่ได้รับทุนในการศึกษาประเด็นดังกล่าวกลับมีน้อยและส่งผลให้คนที่ถูกเลือกเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ตามความเชี่ยวชาญกลับมีโอกาสน้อยมากในการทำงานและการตั้งคำถามต่อประเด็นดังกล่าว และผู้เขียนความคาดหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้บุคคลที่มีความสามารถในการวิพากษ์แนวคิดของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ที่ทำงานด้านผู้สูงอายุและนักพัฒนาวิทยาได้เข้าใจและช่วยจุดประกายให้ผู้อ่านได้ตรวจสอบตัวเองในฐานะนักวิจัยและนักวิชาการที่เป็นส่วนหนึ่งของความเชี่ยวชาญทางด้านการผู้สูงอายุ

ในฐานะผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้มองว่าประเด็นปฏิทรรศน์หรือความย้อนแย้งเกี่ยวกับการเป็นผู้สูงอายุเป็นเรื่องน่าสนใจและอยากแนะนำให้ นักวิชาการด้านผู้สูงอายุได้อ่านและทำความเข้าใจ เพราะเชื่อว่านักวิชาการหลายคนหรือแม้แต่ผู้สูงอายุเองต่างมีคำถามย้อนแย้งเช่นเดียวกับผู้เขียนเล่มนี้

แต่หาโอกาสนำเสนอแง่มุมเหล่านี้ได้น้อยมาก เพราะความย้อนแย้งดังกล่าวนี้ ยากที่จะอธิบายได้เพราะเป็นข้อสรุปที่ขัดแย้งกับข้อความที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่าถูกต้องโดยเฉพาะเรื่องที่ “ผู้สูงอายุมักถูกคาดหวังให้มีความกระตือรือร้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม” ทั้งที่จริง ๆ แล้วสิ่งที่ผู้สูงอายุปรารถนานั้นอาจแตกต่างออกไปจากความคาดหวังของสังคมโดยเฉพาะบทที่ 2 และ 3 ผู้เขียนได้วิจารณ์ทั้งแนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จและแนวคิดพหุพลังโดยการนำเสนอการให้คำนิยามจากนักคิดต่าง ๆ นอกจากนี้ บทที่ 2 ยังนำเสนอการศึกษาทบทวนข้อมูลปัญหาเกี่ยวกับประเด็นการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จไว้อย่างน่าสนใจ ในส่วนท้ายของเล่ม เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการตั้งคำถามเรื่องการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ คุณลักษณะและปัจจัยที่ทำให้เป็นผู้สูงอายุต้นแบบ รวมทั้งอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบไว้อย่างน่าสนใจ

สาระสำคัญ

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาจำนวน 5 บท ประกอบด้วย 1) ปฏิทรรศน์และปริศนาในสังคมผู้สูงอายุ 2) บทวิจารณ์รูปแบบการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ 3) บทวิจารณ์รูปแบบผู้สูงอายุที่มีพหุพลัง 4) ปัญหาเกี่ยวกับการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ 5) ทิศทางของทฤษฎีการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ

บทที่ 1 ปฏิทรรศน์และปริศนาในสังคมผู้สูงอายุ

สาระสำคัญของบทนี้ ผู้เขียนนำเสนอปฏิทรรศน์และปริศนาผ่านวาทกรรมและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุ โดยสรุปความย้อนแย้งและปริศนาหลัก 5 ประการของประเด็นดังกล่าว ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุมักถูกคาดหวังให้มีความกระตือรือร้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม แต่ในขณะเดียวกันประชากรสูงอายุมักถูกตีตราว่าเป็นบุคคลที่เปราะบาง ต้องการการพึ่งพิง และ

ขาดความเป็นอิสระในตัวเอง 2) ปริศนาเรื่องเพศและสภาพความมิดบอดของชนชั้นทางสังคม ซึ่งเกิดจากการตั้งสมมติฐานแบบเหมารวมว่า ไม่ว่าเพศหญิงหรือชาย คนที่มีฐานะร่ำรวยหรือจน จะต้องมีรูปแบบวิถีชีวิตที่เหมือนกันในวัยชรา ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น และยังสะท้อนแง่มุมของการที่ผู้สูงอายุถูกคาดหวังจากสังคม เช่น เรื่องการทำงานให้นานที่สุด ไม่ว่าจะเป็นงานที่มีค่าจ้างหรืองานอาสาสมัคร และงานดูแลช่วยเหลือผู้อื่น 3) ความย้อนแย้งของการสร้างนโยบายที่มุ่งเน้นเพียงเป้าประสงค์เดียวสำหรับประชากรผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ท่ามกลางการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในแง่ของสถานะเศรษฐกิจ สังคม โอกาส และประสบการณ์ 4) ปริศนาของการสมมุติหรืออนุมานว่า รัฐมีหน่วยงานที่เข้มแข็งที่จะผลิตสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุได้ แต่ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็สะท้อนประเด็นความไม่แน่นอนของบทบาทรัฐด้วย และ 5) ความย้อนแย้งในการเปลี่ยนปัญหาให้เป็นวิธีแก้ไขปัญหา ซึ่งนับว่าเป็นความย้อนแย้งหลักที่สำคัญและสามารถใช้สรุปประเด็นนโยบายปัจจุบันของรัฐสวัสดิการผู้สูงอายุได้ดีที่สุด ผู้เขียนเชื่อมโยงการอธิบายความย้อนแย้งนี้ผ่านการนำเสนอวิธีการของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นผลิตนโยบาย แนวทาง และให้คำแนะนำต่าง ๆ รวมทั้งยังนำเสนอแนวคิดการเปลี่ยนภาวะเป็นพลังหรือต้นทุนทรัพยากร

นอกจากนี้ ยังอธิบายเกี่ยวกับความคาดหวังจากประชากรกลุ่มผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ก่อให้เกิด “ตัวแบบทางพฤติกรรม” และการสร้างภาพลักษณ์ของประชากรสูงอายุไปในรูปแบบทิศทางเดียวกัน และสร้างความเชื่อที่ว่าผู้สูงอายุควรต้องมีพฤติกรรมและทัศนคติในการดำเนินชีวิตเป็นไปตามต้นแบบที่กำหนด รวมทั้งในส่วนท้ายนำเสนอให้เห็นถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสังคมสูงวัยที่ถูกมองข้ามไป รวมถึงความท้าทายของสังคมผู้สูงอายุที่

จำนวนประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มอายุยืนนานขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว นำไปสู่ความจำเป็นในการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อมูลเชิงลึกและความจำเป็นในการพัฒนาทฤษฎีใหม่ ๆ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์และประเด็นต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและครบถ้วน

บทที่ 2 บทวิจารณ์รูปแบบการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ

สาระสำคัญของบทนี้ ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดเรื่องผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในวงการต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย โดยเน้นข้อสังเกตที่มีต่อการให้คำนิยามแนวคิดเรื่องการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จว่ายังไม่มีโครงสร้าง ขอบเขตหรือความหมายใดที่ชัดเจนที่จะสามารถอธิบายได้อย่างครอบคลุมหรือเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง รวมทั้งนำเสนอการทบทวนการให้คำนิยามแนวคิดดังกล่าวจากการศึกษาที่ผ่านมา โดยได้สนับสนุนการให้นิยามที่เด่นชัดจากบทความของ Havighurst (1961) ซึ่งได้ให้คำนิยามไว้ว่าหมายถึง “สภาวะชีวิตของปัจเจกบุคคลและทางสังคมที่บุคคลมีความรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขมากที่สุด”

นอกจากนี้ ในบทนี้ยังมีการนำเสนอกรอบแนวคิดการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จจากแนวคิดของนักคิดต่าง ๆ โดยเฉพาะนักคิดที่ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ความเสื่อมถอยและสภาพพยาธิวิทยาของความชราภาพ แต่ให้ความสำคัญกับพัฒนาการ การปรับตัว และการปฏิบัติตนของบุคคลตั้งแต่ช่วงวัยกลางคน โดยครอบคลุมมิติความปลอดภัยและความทุกข์พลภาพ การมีสภาวะการทำงานทางร่างกายและความรู้สึกนึกคิดที่ดี และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมที่สร้างคุณประโยชน์ และนำเสนอปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของช่วงวัย

ในบทนี้ยังมีการศึกษาทบทวนข้อมูลปัญหาเกี่ยวกับการประเด็นการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จไว้ 4 ประการ ได้แก่ (1) **ขาดค่านิยมที่เป็นที่ยอมรับในทิศทางเดียวกัน** นักวิจัยจำนวนมากพยายามให้ค่านิยมของคำว่า การสูงวัยที่ประสบความสำเร็จ แต่ด้วยมุมมองและการรับรู้แนวคิดดังกล่าวมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ บางส่วนให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์เชิงรูปธรรม แต่บางส่วนเห็นควรยึดหลักเกณฑ์เชิงนามธรรม ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งมุ่งเน้นไปที่มิติอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะนำไปสู่การเห็นพ้องในคำจำกัดความเดียวกันได้ (2) **มีการขยายกรอบแนวคิดเรื่องการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จออกไปจนไร้ทิศทาง** ความพยายามในการศึกษาและสอบถามความเห็นและแนวคิดต่อเรื่องดังกล่าวในกลุ่มประชากรที่หลากหลายและมีจำนวนมากขึ้น นำไปสู่การขยายกรอบแนวคิดต่อเรื่องดังกล่าวไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (3) **ถูกมองว่าเป็นเรื่องของ การควบคุมของปัจเจกบุคคลระดับสูง** ผู้เชี่ยวชาญเรื่องผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งให้ความเห็นว่าแนวคิดการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จนั้นมีรากฐานมาจากความพึงพอใจ คุณลักษณะ และประสบการณ์ของกลุ่มอภิสิทธิ์ชน ซึ่งมุ่งเน้นให้ค่าในเชิงวัตถุนิยมเป็นหลัก และ (4) **การสูงวัยที่ประสบความสำเร็จได้กลายเป็นสินค้าเพื่อการค้าขายและสร้างผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ** เนื่องจากกระบวนการทัศนคติความสำเร็จในวัยสูงอายุชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จขึ้นอยู่กับพฤติกรรม ทัศนคติ และสิ่งแวดล้อมมากกว่าลักษณะทางพันธุกรรม จึงทำให้เกิดการคิดค้นและสร้างผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่โฆษณาว่าจะเป็นเครื่องมือชะลอวัยและส่งเสริมการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จในมิติต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย และในส่วนตัวผู้เขียนได้สรุปข้อถกเถียงเรื่องแนวคิดการสูงวัยที่ประสบความสำเร็จว่าส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไรบ้าง

บทที่ 3 บทวิจารณ์รูปแบบผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม

สาระสำคัญของบทนี้ ผู้เขียนวิจารณ์รูปแบบผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมว่าเป็นแนวคิดเชิงนโยบายขั้นพื้นฐานซึ่งเกิดจากการที่นักพัฒนาวิทย์ได้ใช้ประโยชน์จากแนวคิดเรื่องผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จไปสู่วงจรรายการซึ่งสะท้อนการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้จริงและเรียกว่าเป็น “การเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ” ใบบทนี้ได้นำเสนอความคลุมเครือของหมายเหตุพฤติกรรมและการโต้เถียงกันของนักวิชาการ รวมทั้งการอธิบายหมายเหตุทั้งในแง่บวกและแง่ลบของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม นอกจากนี้ ยังนำเสนอการก่อรูปของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมไปสู่การเกิดวงจรรายการผ่านการศึกษาทบทวนจากตัวอย่างการกล่าวถึงแนวคิดนี้สู่ประชาคมโลกผ่าน 3 องค์การหลัก ได้แก่ องค์การสหประชาชาติ องค์การอนามัยโลกและสหภาพยุโรปตั้งแต่ในช่วงปี ค.ศ. 1991 ถึงปี ค.ศ. 2015 โดยเน้นการนำเสนอแนวคิดผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมที่อธิบายโดยสหภาพยุโรป ในปี ค.ศ. 2012 ที่อธิบายว่า แนวคิดผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมนั้นมีจุดเน้น 3 ประการ ได้แก่ 1) การมีชีวิตอย่างอิสระ 2) การจ้างงาน และ 3) การมีส่วนร่วมทางสังคม โดยหนังสือเล่มนี้ได้เชื่อมโยงจุดเน้น 3 ประการกับการเป็นต้นแบบของพฤติกรรมของผู้สูงอายุ โดยนำเสนอความเชื่อมโยงเกี่ยวกับการเป็นต้นแบบพฤติกรรมในแง่ของการมีชีวิตอย่างอิสระ การเป็นต้นแบบพฤติกรรมในแง่ของการยังประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเป็นต้นแบบพฤติกรรมในแง่ของการยังประโยชน์ทางสังคม

ในส่วนต่อมาแนะนำ 1) การเป็นต้นแบบพฤติกรรมในแง่ของการมีชีวิตอย่างอิสระ โดยอธิบายไว้ว่า การที่ผู้สูงอายุจะสามารถดำเนินชีวิตอย่างอิสระได้นั้นการดำเนินการของนโยบายในเรื่องต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค การปรับปรุงบ้านและการบริการ

การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ การมีสภาพแวดล้อม ผลิตภัณฑ์และการบริการที่เป็นมิตร และการพึ่งพิงตนเองได้มากที่สุดในระบบการดูแลระยะยาว 2) การเป็นต้นแบบพฤติกรรมในแง่ของการยังประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยในส่วนนี้อธิบายถึงกรอบนโยบายที่จะส่งเสริมพื้ที่ก่อให้เกิดต้นแบบทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การฝึกจัดอบรมและอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง การสร้างบริบทการทำงานให้มีสุขภาพดี กลยุทธ์การบริหารจัดการอายุ การจ้างงานผู้สูงอายุ การป้องกันเรื่องการเลือกปฏิบัติในผู้สูงอายุ การจ้างงานที่เป็นมิตร ระบบผลประโยชน์การถ่ายทอดภูมิประสพการณ์ และการประนีประนอมการทำงานกับการดูแล และ 3) การเป็นต้นแบบพฤติกรรมในแง่ของการยังประโยชน์ทางสังคม ในส่วนนี้นำเสนอทิศทางของผู้สูงอายุในหลายรูปแบบ ได้แก่ การอยู่ร่วมกันในสังคม การเป็นอาสาสมัคร การเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การสนับสนุนการดูแลแบบครอบครัวและชุมชน โดยสรุปสาระสำคัญของบทนี้สามารถตอบสมมติฐานเรื่องการทำงานของผู้สูงอายุว่าจะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีเมื่อเทียบกับคนอายุ 60 ปีในอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้ การทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคมซึ่งนำไปสู่การยังประโยชน์ให้สังคมและการมีเครือข่ายเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ

บทที่ 4 ปัญหาเกี่ยวกับการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ

สาระสำคัญในบทนี้นำเสนอเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบและการต่อต้านต้นแบบซึ่งบทนี้เป็นการนำเสนอที่ต่อเนื่องมาจากบทที่ 2 และบทที่ 3 ที่มีการอธิบายด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ของผลผลิตของนโยบาย และการนำเสนอแนวคิดผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมและผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ ในบทนี้ได้ขยายความเกี่ยวกับความคิดเรื่องพฤติกรรมและการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จโดยผู้เขียนนำเสนอมุมมองของการพัฒนาการใช้

ประโยชน์ทฤษฎีทางสังคมวิทยาในงานผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ผ่านการศึกษา
รายบุคคลและปรากฏการณ์ นอกจากนี้ในบทนี้ยังนำเสนอเกี่ยวกับการก้าวสู่
ทฤษฎีมีขั้วมิตติภาคในการทำความเข้าใจต่อความขัดแย้งระหว่างปณิธานการเป็น
ผู้สูงอายุต้นแบบ และชีวิตจริงที่เกิดขึ้นในรัฐสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยนำเสนอผ่าน
ปจฺฉาเกี่ยวกับมิติของการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่
มิติที่ 1 ปจฺฉาความจำเป็นของการเป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ มิติที่ 2
ปจฺฉาความจำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง และมิติที่ 3 ปจฺฉาความ
จำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องยังประโยชน์ต่อสังคม และในบทนี้ยังนำเสนอปัจจัยทาง
สังคมที่นำไปสู่การเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จและการมีพฤฒิพลัง โดย
นำเสนอมุมมองของนักคิดที่แตกต่างหลากหลาย และมีการอธิบายถึงเส้นทาง
ชีวิตที่เป็นตัวกำหนดผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น ประสบการณ์ในวัยเด็ก หรือ
ปัจจัยพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่ และไม่ใช่ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องเฉพาะตัว
บุคคลของผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ปัจจัยที่สำคัญควบคู่กันคือ ผลกระทบจากนโยบาย
มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ โดยในส่วนท้ายของบทนี้
ผู้เขียนนำเสนอตัวแทนและข้อได้เปรียบในประเด็นของการเป็นบุคคลสูงอายุ
ต้นแบบ โดยได้ขยายความว่าการเป็นบุคคลสูงอายุต้นแบบนั้นมีคุณสมบัติสำคัญ
ได้แก่ การมีความสุขแข็งแรง การเป็นตัวแทนของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
การตัดสินใจด้วยตนเอง และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม เศรษฐกิจและ
การเมือง โดยนำเสนอแนวทางการเป็นบุคคลสูงอายุต้นแบบ ผ่านวงจรประเสริฐ
ของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒิพลัง ประกอบด้วย 1) กระตือรือร้นและมี
ขีดความสามารถในการเพิ่มพูนศักยภาพ 2) การมีงานทำที่ก่อให้เกิดรายได้ และ
3) การรักษาหรือกลายเป็นผู้สูงอายุที่ยังประโยชน์แก่สังคม โดยสรุปในบทนี้เน้น
ย้ำว่า การจะเป็นผู้สูงอายุต้นแบบนั้น มีปัจจัยหลายประการทั้งในระดับบุคคล

ผ่านเส้นทางชีวิตและในระดับนโยบายที่เอื้อต่อการเป็นต้นแบบหรือไม่ การอธิบายที่นำเสนอไว้อย่างชัดเจนข้างต้นนั้น กลับทำให้ต้องหันมาพิจารณา กลุ่มที่ต่อต้านการเป็นบุคคลต้นแบบ และไม่สามารถดำเนินแนวทางตาม คำแนะนำของการเป็นบุคคลสูงอายุต้นแบบ โดยต้องทำให้เกิดความชัดเจน โดยเฉพาะการกำหนดนโยบาย

บทที่ 5 ทิศทางของทฤษฎีการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ

สาระสำคัญในบทนี้นำเสนอทฤษฎีการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ โดย อธิบายคำว่า “ต้นแบบ” ที่แตกต่างกันไว้ 2 แบบ ได้แก่ 1) การทำให้เป็น ต้นแบบทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การมีสุขภาพดี และ 2) ทฤษฎีต้นแบบ โดย ผู้เขียนนำเสนอปัจจัยหลักของทฤษฎีต้นแบบไว้ 10 ประการ โดยอธิบายถึง ปัจจัยที่ทำให้เป็นผู้สูงอายุประสบความสำเร็จไว้อย่างกว้าง อาทิ ผู้ปฏิบัติงานที่ หลากหลายต้องให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงอายุกับความชราภาพ การแก้ไข ปัญหาโดยเน้นความเฉพาะเจาะจงมากกว่าเหมารวม การใช้ความพยายามใน การแก้ไขปัญหาในระดับบุคคลให้มากขึ้นและลดความสำคัญของการแก้ไข ปัญหาแบบกลุ่มก้อน รวมทั้งเน้นการคาดหวังเรื่องการปรับตัวของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ให้คำนึงถึงการทำงานกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต้นทุนทรัพยากรน้อย เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีต้นทุนทางสังคมหรือทรัพยากรดีอยู่แล้วมักมีความสัมพันธ์ กับความสามารถทางเลือก ความชอบ ความสนใจโดยไม่จำเป็นต้องสร้าง แรงจูงใจใด ๆ ต่างกับกลุ่มที่มีต้นทุนน้อย อย่างไรก็ตาม หนึ่งในปัจจัยที่ผู้เขียน ประารถนาให้เห็นปัจจัยที่สำคัญคือ การที่แนวโน้มของการเป็นต้นแบบจะ เจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยการกระตุ้นค้ำยันที่เพิ่มขึ้น การที่ผู้สูงอายุที่มีต้นทุนที่ ต่ำยิ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้นสิ่งนี้จะเป็นผลทางลบสำหรับประชากร ผู้สูงอายุที่เสียเปรียบทำให้เกิดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำที่สูงขึ้น

โดยสรุปของบทนี้ได้อธิบาย “ผู้สูงอายุที่ก้าวผ่านความสำเร็จและมีพหุผลิพลัง” ว่าเป็นกระบวนทัศน์ที่มีทั้งพลังขับเคลื่อนและเป็นอันตรายในคราวเดียวกัน อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับความสำเร็จ และปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้นประสบความสำเร็จและมีพหุผลิพลังจำนวนมาก แต่ไม่ค่อยนำเสนอเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถก้าวผ่านไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยอย่างเช่น ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย ยากจน แยกตัวออกจากสังคมและอยู่ตามลำพัง ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวคิดการบูรณาการการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่หลากหลายสาขาอาชีพโดยสะท้อนผ่านผลลัพธ์ในทางบวกและลบ และการพัฒนาแนวคิดการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบผ่านการเน้นสถานการณ์จริงเพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือกลุ่มคนที่ไม่สามารถไปถึงผลลัพธ์ที่ปรารถนา หนังสือเล่มนี้จึงสะท้อนแง่มุมที่ต่างออกไป ให้ความสำคัญกับจุดเน้นใหม่และให้ความสนใจกับความแตกต่างและจุดเปลี่ยน

บทวิจารณ์หนังสือของผู้อ่าน

แนวคิดพหุผลิพลังและการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จเป็นแนวคิดที่แพร่หลายในประเทศไทย การดำเนินงานของนักสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ และนักพัฒนาชุมชนที่ทำงานประเด็นผู้สูงอายุต่างให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการและจัดบริการที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีพหุผลิพลังและประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามหัวใจหลักของการนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวคือการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว

ผู้วิจารณ์มองว่า เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้นำเสนอแง่มุมที่เป็นคำถามในใจของนักวิชาการ นักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุหลายคนเกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมที่ปรารถนาให้ผู้สูงอายุต้องประสบความสำเร็จ ซึ่งแท้จริงแล้ว ยังมีอีกหลายแง่มุมที่ยากต่อการอธิบายได้เพราะขัดแย้งกับข้อความที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่าถูกต้องโดยเฉพาะเรื่องให้ผู้สูงอายุต้องประสบความสำเร็จตามบรรทัดฐานที่สังคมหวังไว้ โดยไม่ได้อธิบายถึงการที่ผู้สูงอายุต้องประสบความสำเร็จและมีพฤติกรรมในแบบที่เขาคาดหวัง ผู้วิจารณ์มองว่าหนังสือเล่มนี้นำเสนอพฤติกรรมของสังคมผู้สูงอายุไว้อย่างน่าสนใจ ในขณะเดียวกัน หนังสือเล่มนี้ได้เขียนบทวิจารณ์แนวคิดที่ทำให้คนอ่านเข้าใจความหมายของการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จและมีพฤติกรรม แต่ยังไม่มี การอธิบายอุปสรรค หรือสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถไปสู่ความคาดหวังของสังคมได้

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้วิจารณ์ได้หยิบยกหนังสือเล่มนี้มานำเสนอ เพราะผู้วิจารณ์เองได้แรงบันดาลใจหลายอย่างจากเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง การเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จและผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่มีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากนี้ ผู้เขียนอธิบายไว้ว่า จะยิ่งเหลื่อมล้ำมากขึ้นเรื่อย ๆ หากเร่งทำงานตามความคาดหวังทางสังคม แต่ไม่มีการทำงานตามความคาดหวังหรือปัญหาของผู้สูงอายุตามสภาพความเป็นจริง ในฐานะผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้มองว่า การนำเสนอในแง่มุมความย้อนแย้งและการอธิบายการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบจะช่วยให้ นักวิชาการและนักวิจัย รวมถึงผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงการให้ความสำคัญกับประชากรสูงวัย ทุกกลุ่มและสามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ระหว่าง ความคาดหวังของสังคม ความคาดหวังของผู้สูงอายุ และความเป็นจริงทางสังคม นอกจากนี้ การเชื่อมโยงแนวคิด

การเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จกับวงจรนโยบายในหนังสือเล่มนี้ยังทำให้ผู้วิจารณ์เกิดความเข้าใจมากขึ้นว่า ทิศทางและผลลัพธ์ของการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน แม้ว่าเราจะทำการศึกษาทบทวนอยู่บนฐานของหน่วยงานและแนวคิดที่เป็นสากล แต่ด้วยปัจจัยด้านนโยบายเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของแต่ละประเทศ ด้วยเหตุนี้ การที่หนังสือเล่มนี้พยายามสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุต้นแบบว่าเป็นแนวคิดที่ช่วยคลี่คลายการจัดบริการแบบกระจุกตัว และกระตุ้นให้คนอ่านต้องหันมาตั้งคำถามและให้ความสนใจว่า 1) ผู้สูงอายุมีความปรารถนาอะไรที่แตกต่างไปจากที่สังคมคาดหวัง และ 2) อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุไปไม่ถึงการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ และ 3) การที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่มีต้นทุนประสบความสำเร็จทำได้อย่างไร ผ่านการนำเสนอของหนังสือเล่มนี้